

UZAKTAN EĞİTİMLE YAPILAN TÜRKÇE DERSİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Emrah ÖZGÜL¹, Dilek CERAN², Derya YILDIZ³

1 Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, emrahozgul166@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4457-6656.

2 Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, dlkcrn@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-9010-0619.

3 Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, deryacintasyildiz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5419-8986.

Geliş Tarihi: 31.07.2020 Kabul Tarihi: 27.10.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.776137

Öz: Bu çalışmada uzaktan eğitim uygulamalarıyla Türkçe dersinin nasıl gerçekleştirildiğine yönelik öğretmenleri görüş ve önerileri incelenmiştir. Uzaktan eğitim çalışmalarıyla Türkçe derslerini ortaokul öğrencileriyle aktif ve güncel olarak sürdüren öğretmenlerin yaşadıkları deneyimlerin çeşitli temalar altında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde durum çalışması deseni uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Gazipaşa ilçesinde görev yapan ve uzaktan eğitim uygulayan 10 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Türkçe öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış form kullanılarak telekonferans yoluyla görüşmeler yapılmış ve veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Araştırma elde edilen bulgulara göre Türkçe öğretmenleri uzaktan eğitimle yapılan derslere ilişkin görüşlerini; Zorluklar ve Katkılar, EBA, Zengin İçerik ve Yetersiz Ölçme-Değerlendirme temaları ile açıklamışlardır. Elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar, alan yazındaki benzer çalışmaların sonuçları ile tartışılmış ve araştırma sonucunda çeşitli öneriler ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Türkçe öğretmeni, nitel araştırma.

EVALUATION OF TURKISH COURSE WITH DISTANCE EDUCATION ACCORDING TO TEACHERS' VIEWS

Abstract:

In this study, teachers' opinions and suggestions about how Turkish lesson is carried out with distance education applications are examined. With distance education studies, it is aimed to evaluate the experiences of teachers who continue their Turkish lessons actively and up-to-date with their secondary school students under various themes. In the research, a case study pattern was applied among the qualitative research methods. The study group of the research consists of 10 Turkish teachers who work in Gazipaşa district of Antalya province in 2019-2020 academic year. Interviews were conducted with Turkish teachers using a semi-structured form through teleconference and data were collected. The data obtained in the research were analyzed with a content analysis approach. According to the findings of the research, Turkish teachers explained their opinions about the courses given by distance education; with the themes of Difficulties and Contributions , EBA, Rich Content and Insufficient Assessment and Evaluation. The results of the findings were discussed with the results of similar studies in the literature and various suggestions were expressed as a result of the research.

Key Words: Distance education, Turkish teacher, qualitative research.

Giriş

Teknolojik yeniliklerin eğitim ortamlarına yansımaları yanında günümüz dünyasında hızla yayılan küresel salgın hastalıklar (COVID-19), şiddetli depresyonlar, uzun süren olumsuz hava koşulları vb. durumlar; yüz yüze eğitime alternatif olarak uzaktan eğitim faaliyetlerinin önemini giderek artırmıştır. Yüz yüze eğitimin aksamasına neden olabilecek bu durumlar düşünüldüğünde uzaktan eğitimin günümüzde olduğu gibi geleceğin dünyası için de işlevsel bir yeri olacağı ortadadır. Bu olağandışı dönemlerde yapılacak uzaktan eğitim faaliyetlerinin yüz yüze eğitimin yapıldığı olağan dönem içerisinde planlanmış olması, başarı düzeyini artıracaktır. Söz konusu bu planlamada duruma hazırlıklı olabilmek için uzaktan eğitim kanallarının teknik alt yapısı ve dersler özelinde oluşturulmuş planlamaların olması önemlidir. Özellikle uygulamaya dayalı etkinlikler yoluyla beceri geliştirme temelli Türkçe dersinin

uzaktan eğitim yoluyla nasıl uygulanabileceği hususunun detaylandırılması gerekmektedir. Bunun yanında başarılı bir plan yapabilmek için yüz yüze eğitimin uygulanmadığı dönemlerde uzaktan eğitim uygulamalarında kimlerin hangi sorunlarla karşılaştığını konu alan araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

“Uzaktan eğitim, öğrenen ile öğretmenin aynı mekânda bulunmadan, iletişim araçları vasıtasıyla öğrenme-öğretme etkinliklerini yürütmesi olarak tanımlanabilir. Uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenci çevrimiçi olarak etkileşimde bulunabileceği gibi hazırlanan çevrimiçi yazılımlar ile eş zamanlı etkileşimde olmayabilirler.” (Oral ve Yazar, 2017 s.628). Kırık’a (2014) göre internet tabanlı uzaktan eğitimin yeni medya araçlarından faydalanması, bilgisayar alt yapısını kullanması bilgiye ulaşımda kolaylık sağlamış, her yaştan her kesimin eğitim alma arzusunu olumlu bir şekilde etkilemiştir. Şahin ve Tekdal (2005) ise uzaktan eğitimin, kullandığı iletişim araçlarından ayrı düşünemeyeceğini ifade etmiştir. Uzaktan eğitim araçları açısından da Türkiye’de son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Türkiye’de uzaktan eğitim faaliyetleri bilgisayar teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak günümüzde geniş bir öğrenci grubuna uygulanabilecek duruma gelmiştir. Bozkurt (2017), Türkiye’de uzaktan eğitimin 1923-1960 yılları arasında kavramsal olarak ele alındığını, 1970 yılından sonraki dönemde ise süreçle gelişen uygulamalara ağırlık verildiğini ve özellikle bilişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak 2000’li yıllardan sonra milyonlarca öğrenciyi kapsayan bir eğitim faaliyeti haline geldiğini ifade etmiştir.

Türkiye’de 2010 yılında başlatılan FATİH Projesi ile öğretmen ve öğrencilerin akıllı tahta, tablet, bilgisayar, mobil cihaz vb. platformları dersin hedefleri doğrultusunda etkin kullanımı amaçlanmıştır. Buna ek olarak öğretmen ve öğrencilerin gereksinim duyacakları ders materyallerine çevrimiçi ortamda ulaşabilmeleri için MEB tarafından 2012 yılında Eğitim Bilişim Ağı (EBA) hayata geçirilmiştir. 2020 yılı içinde EBA Akademik Destek Bölümü üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler için devreye girmiştir. Yine aynı dönemde EBA TV yayına girmiş ve EBA canlı ders özelliği de kullanıma açılarak uzaktan eğitim faaliyetleri devam etmiştir. Karacabey ve Bozkuş (2019), çalışmalarında FATİH Projesinin öğretmenin soru çözümleri için harcadığı zamanı azalttığı, soyut kavramları somutlaştırmada kolaylık sağladığı, öğrencilerin derse ilgisini arttırdığı hususlarını saptamıştır. Can ve Topçuoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada EBA kullanımının Türkçe dersinde öğrenci tutumlarına yönelik olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe dersinin EBA, EBA TV ve EBA canlı ders ortamlarında verimli şekilde yürütülebilmesi için öncelikle karşılaşılan sorunların neler olduğu irdelenmelidir. Oliva ve Gordon’a (2018) göre çevrimiçi öğretmenleri kendi öğretim

ortamları ile ilgili benzersiz zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bazı programlarda öğretmenlerden bilgiyi bir kenara bırakıp öğrencileri zaman yönetimi becerilerine, öğrenmeyi öğrenmelerine odaklanması beklenmekteyken diğer bazı programlarda ise harmanlanmış öğrenme modeli uygulaması beklenir.

Türkçe dersi, doğası gereği uygulamaya dayalı bir ders olsa da planlı bir uzaktan eğitim sürecinin okuma, yazma, konuşma ve dinleme etkinliklerini kapsayabileceği ve bu becerileri geliştirebileceği unutulmamalıdır. Eygü ve Karaman'a (2013) göre uzaktan eğitim veren kurumlar teknolojiyi yakından takip etmeli, öğrencilerine standart bir öğretim hizmeti sunmaktan kaçınarak, öğrencileri memnun edecek daha etkili hizmetler sunabilmelidir.

Alanyazın incelendiğinde Altunbay ve Bıçak (2018) çalışmasında uzaktan öğretim modelinin okula gelemeyen özel durumdaki öğrencilere destek için de kullanılabileceğini ve öğrencinin dinleme/izleme becerisinin gelişimini destekleyeceğini ifade etmiştir. Pilancı (2009), uzaktan Türkçe öğrenen yabancıların Türkçeyi kullanma becerilerini ele aldığı çalışmasında öğrenciler, dilin yerel kullanıcısı olan bir danışman yönetimindeki yazılı ve sözlü etkinlikler ile öğrenilenlerin uygulama imkânı bulabildiği sonucuna ulaşmıştır. Horzum, Özkaya, Demirci ve Alpaslan (2013) ise Türkçe uzaktan eğitim çalışmalarını incelemiş ve incelenen makalelerin büyük çoğunluğunda öğrencilerle çalışma yapıldığını belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenlerle yapılan çok az sayıda çalışma bulunduğunu ve çalışmalarda lisans öğrencilerinin ön plana çıktığını ifade etmişlerdir. Eyüp (2012) tarafından yapılan çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik öz güvenleri incelenmiştir. Yaman, Demirtaş ve Aydemir (2013) tarafından yapılan çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının öğretimsel ve web dijital pedagoji alanlarında yüksek düzeyde yeterliliğe, genel dijital pedagoji alanında ise orta düzeyde yeterliliğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Görüldüğü üzere alanyazında uzaktan eğitim ve Türkçe dersi uygulamalarını konu alan çalışmalarda Türkçe öğretmenlerinin çalışma kapsamında çok fazla yer almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim faaliyetlerini uygulayan Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları durumların detaylı olarak incelenmesi ve doğrudan öğretmenlerle yapılması açısından bu araştırmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitim kapsamında uyguladıkları derslere ilişkin görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Türkçe derslerinin uzaktan eğitim faaliyetiyle daha verimli yürütülebilmesi için uygulayıcıların görüş ve önerileri önem taşımaktadır. Uzaktan eğitime Türkçe öğretmenlerinin genel bakışı ve sıklıkla kullandıkları uzaktan eğitim kanal(lar)

ının belirlenmesi de amaçlanmıştır. Türkçe öğretmenleriyle yapılan ve uzaktan eğitimle Türkçe dersini konu alan bu araştırmaya ait sonuçların, uygulamaya yön verici nitelikte olmasından dolayı öğretmenlere ve alanyazına katkı sağlabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın kapsamı içerisinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Uzaktan eğitimle Türkçe dersinin yürütülmesinde hangi kanalları sıklıkla kullanıyorsunuz? Tercihlerinizde etkili olan hususlar nelerdir?
- Uzaktan eğitimle Türkçe dersinin uygulamasında karşılaştığınız süreci olumsuz etkileyen sorunlar veya sürece katkı sağladığını düşündüğünüz uygulama örnekleri nelerdir?
- EBA ve EBA TV hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu uzaktan eğitim kanallarının temel dil becerilerini geliştirme noktasında verimini artırabilecek düşünceleriniz veya önerileriniz nelerdir?
- Yüz yüze eğitimle karşılaştırıldığında uzaktan eğitim uygulamalarının Türkçe dersi açısından olumlu veya olumsuz yönleri sizce nelerdir?
- Uzaktan eğitimle uyguladığınız Türkçe dersinin ölçme ve değerlendirme aşamasında hangi etkinlikleri uyguluyorsunuz?

Araştırmanın Modeli

Araştırmada Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitimle Türkçe dersi uygulamalarına ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı içerisinde durum çalışması deseni kullanılmıştır. Merriam (2013), çalışacak en iyi durumu seçmek için ilk olarak bu duruma yönelik ölçütlerin belirlenmesi ve sonrasında da bu ölçütlere uygun bir durumun belirlenmesi gerektiğini ifade eder. Buna göre EBA veya diğer dijital ortamlarda uzaktan eğitim uygulaması yapan Türkçe öğretmenleri belirlenmiş ve bu çalışma gerçekleştirilmiştir. “Diğer araştırma türlerinden ayrılan yönlerinden yola çıkarak, durum çalışmasının ‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür.” (Yıldırım ve Şimşek 2013, s. 313).

Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel veri toplama teknikleri içerisinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. “Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği, üzerinde araştırma yapılan kişilerin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı onların gözleriyle görme amacına hizmet edecek şekilde kullanılmaktadır.” (Tanrıoğen, 2012, s. 152).

Araştırmanın yapıldığı döneme ait koşulların gereği olarak veri toplama sürecinde katılımcılarla telekonferans yoluyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ön uygulama olarak görüşme formu, 3 kişilik katılımcı gruba uygulanmıştır. Bu pilot uygulamadan sonra görüşme formu tekrar değerlendirilmiş ve uzman görüşü de alınarak forma son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yaklaşımlarıyla değerlendirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

Katılımcıların görüşleri paylaşılırken gizlilik gereği isim yerine kodlar kullanılmıştır. Kadın katılımcılar 1, erkek katılımcılar 2, lisans mezunları 1, lisansüstü mezunları 2, 1-10 yıl arası hizmet yılına sahip olanlar 1, 11-15 yıl arası hizmet yılına sahip olanlar 2, 16-20+ hizmet yılına sahip olanlar 3 ile kodlanmıştır. Örnek kodlama: "K1, 1, 3"= 1. Katılımcı, lisans mezunu, hizmet yılı en az 16 yıl. Her bir görüşme sorusu üzerine katılımcı görüşleri, derinlemesine ve tümeravarımsal bir içerik analizine dâhil edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ili Gazipaşa ilçesinde görev yapan Türkçe öğretmenleri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden içerisinde ölçüt örnekleme ile belirlenen 10 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 141). Katılımcı öğretmenlerin uzaktan eğitim faaliyetleri içerisinde aktif olarak yer alması göz önünde bulundurulmuştur. Özellikle araştırmanın yapıldığı dönemde mevcut olan küresel salgın nedeniyle ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken uzaktan eğitim faaliyetleri ile Türkçe dersini uygulama durumu, gönüllülük esas ve amacına uygun veri elde edilmesi hususları dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	<i>f</i>
Kadın	5
Erkek	5
Toplam	10

Tablo 2. Çalışma Grubunun Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	<i>f</i>
Lisans	7
Lisansüstü	3
Toplam	10

Tablo 3. Çalışma Grubunun Hizmet Yılı

Hizmet Yılı	<i>f</i>
1-10	3
11-15	4
16-20+	3
Toplam	20

Bulgular

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler cümle cümle incelenerek içerik analiziyle değerlendirilmiş ve uzaktan eğitim süreci kapsamında Türkçe öğretmenlerinin görüşleri (*f*: 7) doğrultusunda *Katılım Sorunu* ve *Katkılar* olmak üzere iki ana temaya ulaşılmıştır. Türkçe dersinin yürütülmesinde kullanılan araçlar kısmında Türkçe öğretmenlerinin görüşleriyle (*f*:8) *EBA* olarak ana temaya ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim kanallarını geliştirme bölümünde Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden (*f*: 7) hareketle *Zengin İçerik* temasına ulaşılmıştır. Ölçme-değerlendirme aşaması kısmında ise öğretmenlerin görüşleri (*f*: 7) *Yetersiz Ölçme-Değerlendirme* teması altında sınıflandırılmıştır. Ulaşılan temalar ve alt temalar aşağıda açıklanmıştır.

Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Bulgular

Öğretmenler uzaktan eğitim süreciyle görüşlerini *Katılım Sorunu* ve *Katkılar* olmak üzere iki ana temayla açıklamışlardır. Zorluklar teması ve ilgili alt temaları Şekil 1’de, *Katkılar* teması ve ilgili alt temaları Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Zorluklar Teması ve Alt Kategorileri

Türkçe öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları katılım sorununu; iletişimsizlik, internete ulaşamama ve isteksizlik ile açıklamışlardır. Öğretmenlerin görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

“En önemli **sorun katılımın** çeşitli nedenlerden dolayı **az olması**. 20 kişilik sınıflardan **ortalama olarak 4-5 öğrenci** EBA canlı derse katılabiliyor. **Katılım oranı**, EBA canlı derse göre diğer telefon uygulamalarında nispeten daha fazla. Yine de EBA içerisindeki uygulamalar öğrencilerin tekrar yapabileme şansını oluşturuyor. Ama en önemli **sorunumuz internet erişim** ve kota gibi **sorunlar** yüzünden **katılımın istenen oranda olmamasıdır**. Özellikle merkeze uzak köylerden gelen ve **telefonun da çekmediği yerlerde** diğer öğrencilerimizle **bağlantımız sorunlu** oldu. Daha doğrusu **çoğu zaman hiç olmadı**.” (K1,1,3)

“En önemli sorunlarımız **bağlantı sorunu**, **katılımın az olması** ve bir süreden sonra öğrencilerde başlayan **isteksizlik**... Özellikle **isteksiz** olduğunda öğrenciler, yüz yüze olunmadığı için gerekli çözümleri uygulamak daha **zor oluyor**. Pandemi sürecinin de uzun olması nedeniyle bir süreden sonra öğrenci uzaktan eğitimden ve derslerde **soğudu**.” (K3, 1, 2)

“Önceleri sürecin başında öğrenciler uzaktan eğitim konusunda istekliyen süreç uzayınca **isteksizlikleri** arttı. **Motivasyonları düştü** ve **katılım azaldı**. **İnternet altyapı sorunu** olmamasına rağmen **katılım azdı** diyorum çünkü öğrenciler bir süre sonra **sıkıldı**. Bu konuda ailelerin üzerine büyük görevler düşüyor.” (K5, 2, 1)

Şekil 2. Katkılar Teması ve Alt Kategorileri

Türkçe öğretmenleri *Katkılar* temasını; bilişim becerileri ve motivasyon ile ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler verilmiştir:

“Ülke olarak birçok öğrenci ve öğretmen ile istenildiğinde uzaktan eğitim yapılabildiğini de görmüş olduk.” (K2, 2, 3)

“Uzaktan eğitimde en olumlu kısım şuydu: öğrencilerin canlı derslerde beni görmesi onların motivasyonlarını artırdı. Rehberlik anlamında ihtiyaç duydukları hususlar açısından da iyi oldu. O dönemde bunlara ihtiyaçları vardı.” (K5, 2, 1)

“Eğitime, çalışmaya uzaktan da olsa devam etmek öğretmen olarak bana katkılar sağladı. Hem eğitimden kopmadık hem de teknolojiyi kullanma becerilerim gelişti.” (K10, 1, 1)

Uzaktan Eğitimle Türkçe Dersinin Yürütülmesinde Kullanılan Araçlara Yönelik Bulgular

Türkçe öğretmenleri dersin yürütülmesinde kullanılan araçları *EBA* (Şekil 3) ana temasıyla açıklamışlardır.

Şekil 3. EBA Teması ve Alt Kategorileri

Öğretmenlerin tamamı EBA'yı kullandıklarını belirtmişlerdir. 4 öğretmen whatsapp'ı, 3 öğretmen zoom'u da kullandıklarını belirtmiştir. Öğretmenler en çok kullandıkları programın EBA olmasının nedenini; devletin kendi programı olduğu için güvenilir olduğunu düşündükleri biçiminde ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

*"EBA'yı kullandım çünkü EBA devletin resmi sitesi ve içinde **güvenlik sorunu bulunmuyor**. Kendimin ve öğrencilerimin **kişisel bilgilerini koruyabilmem** en önemli tercih sebebim oldu. Bunların yanında öğrencilere ödev ve çalışmalar gönderebilmem EBA'yı değerli yapıyor." (K3, 1, 2)*

*"Zoom programını ayarlamıştım uzaktan eğitimde canlı ders için ama sonradan haberlerde **güvenlik sorunları çıkınca sadece EBA kullandım**. Whatsap uygulamasında da çok yararlandım ama EBA en sık tercih ettiğim kanal oldu. Bakanlığın kendi sitesi olarak **güvenlik endişesi duymadım**." (K6, 2, 1)*

*"En çok EBA'yı kullandık çünkü **bakanlık EBA'yı kullandı**. Aslında öğretmenlerden çok onların tercihi." (K9, 1, 1)*

*"Bence EBA yeterince **kullanışlı**. Evet eksikleri var ama en azından **herkese ulaşabiliyor**." (K7, 1, 2)*

Uzaktan Eğitim Kanallarını Geliştirmeye Yönelik Bulgular

Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitim kanallarını geliştirmeye ilgili görüşleri *Zengin İçerik* adıyla temalaştırılmış ve ilgili alt temaları Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4. Zengin İçerik Teması ve Alt Kategorileri

Türkçe öğretmenleri zengin içerikler oluşturmada sesli kitaplar, derslerin süresinin artırımı ve farklı etkinliklerin üzerinde durmuşlardır. Aşağıda öğretmenlerin görüşlerinden örnekler sıralanmıştır:

“Öncelikle EBA TV deki ***ders saatleri artırılmalı*** diye düşünüyorum. Çünkü kısa olan ders saatinde öğrencinin dikkatini toplaması konuya kendini vermesi zor olabilir. Önceden söylediğim gibi EBA'nın en büyük faydasının ***konu tekrarı*** olabileceğini düşünüyorum. EBA içerisindeki etkinlikler konuşmayı geliştirecek şekilde ***zenginleştirebilir***. Ancak ölçme ve değerlendirme açısından da EBA'nın biraz daha ***zenginleştirilmesi gerekiyor***. Çünkü telefondan sürekli test ve çalışma kağıtları göndererek ölçme ve değerlendirme yapmamız gerekiyor.” (K1,1,3)

“Temel dil becerilerini geliştirmek için öncelikle ***zamana ihtiyaç var***. EBA TV ile yapılan ***20 dakikalık derslerle*** bunun zor olduğunu düşünüyorum. Çünkü ortada etkileşim yani dönüt yok. Canlı derslerde de ***farklı etkinlik altyapısı*** olması gerekiyor. Çünkü yazma, konuşma vs. yaptırabileceğimiz sistem içerisinde anlık tercih edebileceğimiz etkinlikler olmalı. Bu nedenlerden şu durumda uzaktan eğitimle ***temel dil becerilerinin geliştirilmesini*** çok zor görüyorum.” (K5, 2, 1)

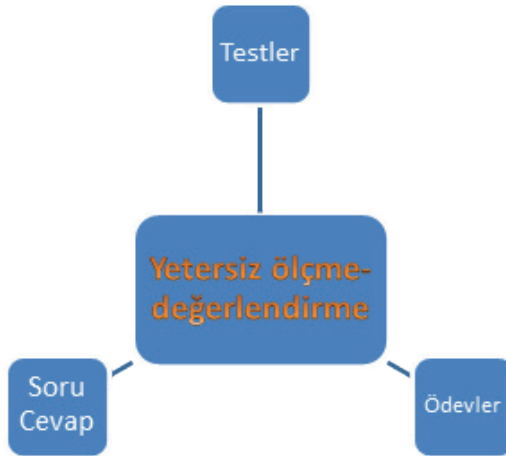
“Hem öğrenciler hem de öğretmenler EBA yı uzaktan eğitim sürecinde daha yakından tanıdılar. Çünkü EBA nın kullanımı bu dönemde arttı. Dijital eğitim çağındayız ve bu süreçte öğretmenin teknoloji ile olan bağının ne kadar önemli olduğunu gördük. EBA TV için **daha çok belgesel** olabilir diye düşünüyorum. Bir de **ders süreleri kısa**. Ancak öğrenciler için faydaları olduğunu düşünüyorum.” (K2, 2, 3)

“Temel dil becerilerinin geliştirilmesi için uzaktan eğitim içerisinde EBA da **etkinliklerin zenginleştirilmesi** lazım. Örneğin yazma becerisi adına şiir yazma, günlük yazma vb. **etkinlikler olmalı**. Okuma becerileri için kitap günlüğü, özet sayfaları vb. etkinlikler olmalı. Bunlar eklenmeden şu durumda **temel dil becerilerini geliştirmek** çok zor diye düşünüyorum.” (K6, 2, 1)

“EBA TV nin bir kanalı **sesli kitaplar** için düzenlenebilirdi. Bu kanalda kitap tanıtımları, anlatımları ve özetleri gibi **uygulamalar olsaydı** öğrencilerin okuma alışkanlıklarına ve becerilerine katkı sağlanabilirdi. Uzaktan eğitimle okuma, yazma ve dinleme üzerinde **etkinlikler tasarlandığında** bu beceriler geliştirebilir diye düşünüyorum. Mevcut imkanlarla ise zor olduğunu düşünüyorum.” (K9, 1, 1)

Ölçme ve Değerlendirme Aşamasına Yönelik Bulgular

Türkçe öğretmenleri ölçme-değerlendirme aşamasıyla ilgili görüşlerini Yetersiz Ölçme-Değerlendirme olarak ifade etmişlerdir. Şekil 5’te ilgili alt temalar verilmiştir.

Şekil 5. Yetersiz Ölçme-Değerlendirme Teması ve Alt Kategorileri

Türkçe öğretmenleri ölçme-değerlendirme uygulamalarının yetersizliğini belirtmişlerdir. Ölçme-değerlendirmede ödev verdiklerini, hazır testleri kullandıklarını ve dersleri soru-cevaplara işlediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

“Bu dönemde bizden ölçme ve değerlendirme yapmamızı istemediler. Zaten ilk dönem konularında önceden ölçme ve değerlendirme yapmıştık. Ancak önümüzdeki süreçte uzaktan eğitim yeniden uygulamaya geçerse online sınavlar bu konuda bizlere yardımcı olabilir. Özellikle öğrencinin cevaplama hızını da ölçüp puanlayan ve konu konu başarı oranını anlık ortaya koyabilen sınavlar tasarlanmalı. Canlı derslerimde soru cevap tekniği ile konunun anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koymaya çalıştım. Genel değerlendirme için söylediğimi gibi online sınavlar olması lazım.” (K8, 2, 2)

“Ölçme ve değerlendirme çok sağlıklı olmuyor uzaktan eğitimde. Öğrencinin sürece tam olarak ne kadar katılıp katılmadığını bilmiyoruz. Ailesi ya da bir başkasından destek alıp almadığını bilmiyoruz. Ben EBA'dan çalışma gönderdim ve ödevlendirme yaptım. Bakanlığın hizmete sunduğu sorulardan da yararlandım ancak bu soruların gerçek sınav sorularına daha benzer hazırlanması gerekiyor. Bu anlamda hem bizler hem öğrenciler için önemli bir husus bu.” (K7, 1, 2)

“İlk dönem konularından sorumluydu öğrenciler bu yüzden çok sağlıklı bir ölçme değerlendirme yapamadım çünkü zaten birinci dönemde yüz yüze yapmıştım. Ancak online deneme sınavları, bakanlığın kazanım değerlendirme soruları ve örnek sınav soruları benim için çok faydalı oldu. Bunları kullandım. Canlı derste de soru-cevap ile ders sonlarında değerlendirme yapmaya çalıştım. İletişim kurmakta zorluk yaşadığım öğrencilerin ailelerine ulaşmaya çalıştım ama çoğunda başarılı olamadım.” (K6, 2, 1)

“Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin EBA içinde daha zengin olması gerekiyor. Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda yine EBA dan yararlandım. Canlı ders sırasında da test soruları, soru cevap ve deneme sınavlarındaki yapamadıkları soruları kullandım. Bakanlığın yayınladığı örnek sorulardan, kazanım değerlendirme sorularından da yararlandım. O çalışmalar gerçekten iyi oldu ve devam etmeli diye düşünüyorum.” (K5, 2, 1)

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenler uzaktan eğitim süreciyle görüşlerini *Katılım Sorunu* ve *Katkılar* olmak üzere iki ana temayla açıklamışlardır. Türkçe öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları katılım sorunlarını; iletişimsizlik, internete ulaşamama ve isteksizlik ile açıklamışlardır. Türkçe öğretmenleri *Katkılar* temasını; bilişim becerileri ve motivasyon ile ifade etmişlerdir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker'in (2020) araştırmasında senkron eğitime ilişkin öğrenci algılarını belirlemeye yönelik bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının çevrimiçi derslerde öğretim üyeleri ve arkadaşları ile iletişim konusunda sorun yaşadığına işaret etmektedir. Alanyazında yapılan birçok çalışmada (Barış, 2015; Öztaş ve Kılıç, 2017; Tuncer ve Bahadır, 2017; Yalman ve Kutluca, 2013) öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine karşı olumsuz bir tutum içinde oldukları tespit edilmiştir. Alanyazındaki ilgili araştırmalarda (Ağır 2007; Bekele ve Menchaca, 2008; Lammintakanen ve Rissanen, 2005; Novitzki, 2005; Pituch ve Lee, 2006; Willhelm, 2003) uzaktan eğitimin sunduğu olanaklar sayesinde eğitimin kalitesini artıracak ifade edilmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadıkları zorlukları en aza indirmeye çalışarak uzaktan eğitimin olanaklarıyla eğitimin niteliğini artırmaya çalışmaları gereği belirtilebilir.

Türkçe öğretmenleri dersin yürütülmesinde kullanılan araçları *EBA* ana temasıyla açıklamışlardır. Öğretmenlerin tamamı *EBA*'yı kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler en çok kullandıkları programın *EBA* olmasının nedenini; devletin kendi programı olduğu için güvenilir olduğunu düşündükleri biçimde ifade etmişlerdir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker'in (2020) araştırmasında öğretmen adaylarının çevrim içi derslerde kullanılan uygulamaların güvenilirliği konusunda endişelerinin olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda devletin kendi sunduğu bir uzaktan eğitim sistemine daha fazla güven duyulduğu belirlenmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitim kanallarını geliştirmeye ilgili görüşleri *Zengin İçerik* adıyla temalaştırılmıştır. Türkçe öğretmenleri zengin içerikler oluşturmada sesli kitaplar, derslerin süresinin artırımını ve farklı etkinliklerin üzerinde durmuşlardır. Kınalıoğlu ve Güven (2011), uzaktan eğitim sisteminin geleneksellikten uzak bir yapıya sahip olduğunu vurgulamış ve içeriklerin düz bir anlatım yerine zenginleştirilerek sunmasına vurgu yapılmıştır. Çakır, Calp ve Doğan'ın (2015) çalışmasında da uzaktan eğitim programındaki ders içeriklerinin görsel ve eğitsel kalitesinin artırılması gereğine dikkat çekilmiştir. Morgan ve O'reily (1999), uzaktan eğitimin başarısının, sunulan içeriklerin kalitesi ile doğru orantılı olduğunu belirterek içeriklerin konu olarak zengin ve nitelikli olması yanında bugünün internet kullanıcılarının beklentilerine uygun görsel anlatımlar sunmasının da çok önemli olduğunu ifade eder. Uzaktan eğitimin her geçen gün daha fazla talep edilmesi derslerin içeriğinin zenginleştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Türkçe öğretmenleri ölçme-değerlendirme aşamasıyla ilgili görüşlerini *Yetersiz Ölçme-Değerlendirme* olarak ifade etmişlerdir. Türkçe öğretmenleri ölçme-değerlen-

dirme uygulamalarının yetersizliğini belirtmişlerdir. Ölçme-değerlendirmede ödev verdiklerini, hazır testleri kullandıklarını ve dersleri soru-cevaplarla işlediklerini ifade etmişlerdir. Kınalıoğlu ve Güven'in (2011) araştırmasında bazı öğretim elemanlarının gerekli ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmadıkları tespit edilmiştir. Morgan ve O'reily (1999), uzaktan eğitimle yürütülen derslerin sistemin yapısına uygun ölçme araçlarıyla değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Bu bağlamda öğretmenlerin uzaktan eğitimin yapısına uygun ölçme-değerlendirme araçlarıyla ilgili yeterliklerini artırmaları gerektiği söylenebilir.

Öneriler

- Uzaktan eğitim sürecinin planlı ve faydalı şekilde ilerlemesi için öğretmen, öğrenci ve okul yöneticilerine MEB tarafından eğitimler verilmelidir.
- Uzaktan eğitim programlarının hazırlanmış, deneme süreçlerinin tamamlanmış olması hem öğrencilere hem de öğretmenlere rehber olacaktır. Öğretmenler, derslerine ait içerikleri hangi zamanda uzaktan eğitimle ele alabileceğine yönelik somut yönergelerin faydalı olabileceğini düşünmektedir. Uzaktan eğitim sürecine geçmeden önce hazırlanan bu programlarla ülke genelinde standart bir uygulama çerçevesi elde edilmiş olacaktır.
- Öğretmenlerce karşılaşılan en önemli sorunların başında internet altyapı sorunu ve uzayan uzaktan eğitim sürecinde öğrenci motivasyonunun olumsuz etkilenmesi yer almaktadır. Bu yüzden GSM şirketlerinin verdiği ücretsiz internetin eğitimde fırsat eşitliği ilkesi gereğince EBA canlı ders uygulamasında da kullanılabilir olması gerekmektedir.
- Uzaktan eğitim sürecinin başlangıç aşamasında derslere karşı istekli olan öğrenciler, süreç uzadıkça ve sonlara doğru motivasyonlarını kaybetmekte ve derslerden de sıkılmaktadır. Bu yüzden uzaktan eğitim devam ederken belli aralıklarla da olsa yüz yüze eğitime fırsat oluşturabilecek düzenlemeler faydalı olacaktır.
- Uzaktan eğitim sürecinde ailelerin öğrenciler üzerinde yönlendirici etkisinin çok önemli olduğu görülmektedir. Bu yüzden ailenin öğrenci üzerindeki bu etkisi göz önüne alınarak aileler için uzaktan eğitim sürecine yönelik rehberlik faaliyetleri bakanlıkça planlanmalıdır.
- Uzaktan eğitim sürecinde sadece akademik başarıyı artırmaya yönelik etkinlikler değil aynı zamanda öğrencilerin sosyal becerilerine de katkı sağlayacak içerikler EBA ya da diğer platformlarda yer almalıdır.
- Uzaktan eğitimle Türkçe dersinin nasıl verimli yürütülebileceğine ilişkin temel bilgi ve beceriler, lisans döneminde Türkçe öğretmen adaylarına kazandırılmalıdır. Bu kazanımlar, hem günümüzün hem de geleceğin eğitim dünyası için önemlidir.

- Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde bakanlığın örnek soruları, kazanım değerlendirme testleri vb. içerikler öğretmenler ve öğrenciler tarafından işlevsel şekilde kullanılmaktadır. Buna ek olarak EBA içerisinde ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin zenginleştirilmesi sürece katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- ALTUNBAY, M. ve BIÇAK, N. (2018). Türkçe Eğitimi derslerinde “Z Kuşağı” bireylerine uygun teknoloji tabanlı uygulamaların kullanımı, *ZfWT*, 10(1), 127-142.
- AĞIR, F. (2007). Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karsi Tutumlarının Belirlenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- BARIŞ, M. F. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Öğretime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46.
- BEKELE, T. A. & MENCHACA, M. (2008). Research on internet-supported learning: A review. *Quarterly Review of Distance Education*. 9(4). 373-405.
- BOZKURT, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- BOZKUŞ, K. ve KARACABEY, M. F. (2019). FATİH projesi ile eğitimde bilişim teknolojilerinin kullanımı: ne kadar yol alındı?. *Yaşadıkça Eğitim*, 33(1), 17-32.
- CAN, E. ve TOPÇUOĞLU ÜNAL, F. (2018). Eğitim bilişim ağı kullanımının (EBA) ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Eğitim Dergisi*, 3(1), 61-68.
- ÇAKIR, Ö., CALP, H. M. ve DOĞAN, A. (2015). *Uzaktan Eğitimde İçerik Geliştirme Süreci: Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü Örneği*. Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE, 4 (1), 1 – 20.
- EYGÜ, H., ve KARAMAN, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), s. 36-59.
- EYÜP, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik öz güvenleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 77-87.
- HORZUM, M., ÖZKAYA, M., DEMIRCI, M. ve ALPASLAN, M. (2013). Türkçe uzaktan eğitim araştırmalarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 79-100.
- HOWARD. J. BOETTCHER. L. JUSTICE. K. SCHENK. P. ROGERS. L. & BERG, G. A. (Eds.). *Encyclopedia of distance education*. Vol. 3.1370–1374. Hershey. PA: Idea Group Reference.

- KARATEPE, F., KÜÇÜKGENÇAY, N. ve PEKER, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- KINALIOĞLU, İ. H. ve GÜVEN, Ş. (2011). Uzaktan Eğitim Sisteminde Öğrenci Başarısını Ölçülmesinde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya*.
- KIRIK, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.
- LAMMINTAKANEN, J. & RISSANEN, S. (2005). Online learning experiences of university students. In C.
- MORGAN, C. & O'REILLY, M. (1999). *Assesing Open and Distance Learners*. First Published. London: UK: london. Open and Distance Learners Series. Kogan Page Limited.
- NOVITZKI, J. E. (2005). *Necessities for effective asynchronous learning*. In C. Howard. J. Boettcher. L. Justice. K. Schenk. P.L. Rogers. & G.A. Berg (Eds.). *Encyclopedia of distance education*. Vol. 3. 1325–1331. Hershey. PA: Idea Group Reference.
- MERRIAM, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (3.bs.)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- OLIVA, P. F. & GORDON II, W. R. (2018). Program Geliştirme (8. Baskıdan çeviri, çeviri editörü: Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU). Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- ORAL, B. ve YAZAR, T. (2017). *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem.
- ÖZTAŞ, S. ve KILIÇ, B. (2017). Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Dersi'nin Uzaktan Eğitim Şeklinde Verilmesinin Üniversite Öğrencilerinin Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Kırklareli Üniversitesi Örneği). *Turkish History Education Journal*, 6(2), 268-293.
- PILANCI, H. (2009). Uzaktan Türkçe öğrenen yabancıların Türkçeyi iletişim aracı olarak kullanabilme yeterlikleri. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, 5(2).
- PITUCH K. A. & LEE, Y. (2006). The influence of system characteristics on e-learning use. *Computers & Education*. 47(2). 222–244.
- TANRIÖĞEN, A. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (3. baskı)*. Ankara: Anı yayıncılık.
- ŞAHİN, M. C. ve TEKDAL, M. (2005). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği: Bir meta-analiz çalışması. *Akademik Bilişim*, 02-04, 1-11.
- TUNCER, M. ve BAHADIR, F. (2017). Uzaktan Eğitim Programlarının Bu Programlarda Öğrenim Gören Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 29-38.

Uzaktan Eğitimle Yapılan Türkçe Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

- YALMAN, M. ve KUTLUCA, T. (2013). Matematik Öğretmeni Adaylarının Bölüm Dersleri İçin Kullanılan Uzaktan Eğitim Sistemi Hakkındaki Yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 197-208.
- YAMAN, H., DEMİRTAŞ, T. ve AYDEMİR, Z. İ. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital pedagojik yeterlilikleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 1407-1419.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9.bs.)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- WILLHELM, W. J. (2003). Teaching Communications Online Using the Master Teacher Model. *Delta Pi Epsilon Journal*, Winter 2003, Volume. 45, No. 1. s. 34-47.